

TÖRTÉNELEM

A SZAKISKOLÁK SZÁMÁRA

10

t

Szever László

múltunk titkai

TÖRTÉNELEM

A SZAKISKOLÁK SZÁMÁRA

*Írta:
Szever László*

10

Harmadik, változatlan kiadás

Mozaik Kiadó – Szeged, 2015

Kedves Fiatalok!

E tankönyv segítségével felidézhetitek a 20. század legfontosabb eseményeit, azokat, melyek a Titeket körülvevő világban még számos ember átélt, s személyes tapasztalata van róluk.

A magyar történelem mellett természetesen szó lesz a világban történt fontos eseményekről is. Ezek egy része nagyban befolyásolta hazánk történetét. A világháborúk, a nemzetközi konfliktusok és együttműködések, a második világháború utáni új világrend kialakulása mind-mind hatással voltak Magyarországra.

A tankönyv olvasásával Ti is hozzájárultok ahhoz, hogy a 20. század történetét újabb korosztályok ismerhessék meg.

Tanáraitok is segíségekre lesznek e munkában. Ők azok, akik a különféle folyamatok vizsgálódásakor a bennetek felmerülő kérdésekre válaszolni tudnak.

A tankönyv úgy készült, hogy jól áttekinthetően, s egyszerre ne túl sok adatot közlően merülhessetek el a múlt eseményeinek vizsgálásában.

A tankönyvi szövegben a legfontosabb fogalmakat, neveket, évszámokat **félkövér** betűkkel emeltük ki. Lényeges gondolatokat jeleznek a *dőlt betűs* részek is. Az oldalak jobb szélén megtaláljátok az idegen kifejezések magyarázatát, a történelmi személyek és földrajzi helyek meghatározását. A később előkerülő, már korábban használt fogalmak jelentésének a tankönyv végén levő *Fogalommutató* segítségével könnyen utánanézhettek.

A szöveg feldolgozásában számos feladat segít benneteket. Egyes kérdésekre, feladatokra szóban, másokra írásban célszerű válaszolni. Minden lecke végén *Összegzés* könnyíti meg számotokra a munkát. A fejezetek végén összefoglaló feladatsor segít átismételni, elmélyíteni a tanultakat.

Több olvasmányt is találtok a tankönyvben, melyeket nem kell megtanulni. Ezért is különítettük el ezeket a kiegészítő anyagokat a leckéken belül az adott fejezetnek megfelelő színű háttérrel, a leckék között pedig szürke aláfestéssel. Szintén szürke háttér jelzi a *Forráselemzéseket*. Itt olyan érdekes, korabeli szövegeket olvashattok, amelyek biztos közelebb viszik hozzátok az egyes történelmi személyeket, eseményeket.

Találtok a könyvben néhány nagyobb terjedelmű leckét is, ezek azonban nem egy-egy tanóra anyagai. Minden ilyen leckét egy ikon jelez.

Remélem, hogy e tankönyv érdekes olvasmány lesz számotokra, s haszonnal fogjátok forgatni! Mindehhez jó munkát, elmélyült percekét kíván:

A szerző

ÉLMÉNYSZERŰ TANULÁS 3 DIMENZIÓS ANIMÁCIÓKKAL

A könyv végén található egyedi kód hozzáférést biztosít a tankönyv elektronikus változatához. A fenti kis ikonnal jelzett illusztrációk 3 dimenziós animációkat rejtenek, amelyeket a tankönyv Mozaweb-es változatában be is járhattok, életre is kelthettek.

Bővebb információ és aktiválás: www.mozaweb.hu

Tartalom

I. AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

1. Az első világháború eseményei és a háborút lezáró békeszerződés

1. Az első világháború kitörése: 1914	10
2. A háború első szakasza (1914–1915)	16
3. Az első világháború második szakasza (1916–18)	20
4. Forradalom és diktatúra Oroszországban	24
5. Az első világháborút lezáró békerendszer	28
6. A béke következményei. Az új rend Kelet-Közép-Európában	31

2. Magyarország az első világháborúban. A trianoni békeszerződés

7. Magyarország az első világháborúban. Az őszirózsás forradalom ...	34
8. A kommunista hatalomátvétel és a Tanácsköztársaság időszaka ..	40
9. A Horthy-korszak kezdete és a trianoni békeszerződés	46
Összefoglaló feladatok	50

II. A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

3. A világ a két világháború közti korszakban. A világgazdasági válság következményei

10. Az Amerikai Egyesült Államok és a világgazdasági válság	54
Az európai demokráciák a két világháború között (Kiegészítő anyag)	60
11. Szélsőbaloldali diktatúra a két világháború között. A Szovjetunió ..	62
Spanyolország a két világháború között (Kiegészítő anyag)	66
12. Németország a két világháború között	68
13. A német terjeszkedési politika az 1930-as években	72
14. A második világháború előzményei	76

4. Magyarország a két világháború között. Trianon és a világgazdasági válság hatásai

15. A trianoni békeszerződés következményei	80
16. A Bethlen-konszolidáció. Magyarország a két világháború között ...	84
17. Gazdaság és társadalom a két világháború közötti Magyarországon	89
Tudomány, kultúra és művészet (Kiegészítő anyag)	94
Összefoglaló feladatok	96

III. A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ ÉS MAGYARORSZÁG

5. A második világháború eseményei. Harcban Európa és a nagyvilág

18. A második világháború kirobbanása	100
---	-----

Tartalom

19. Új hadszínterek Nyugaton, Északon és Délen. A villámháború	104
20. A keleti front megnyitása	108
21. Fordulat a háború menetében. A szövetségesek győzelme	112

6. Magyarország a második világháború sodrában

22. Magyarország belépése a második világháborúba	120
23. Magyarország hadba lépése a Szovjetunió ellen. A doni katasztrófa	125
24. Magyarország a háborús fordulat éveiben	128
25. Magyarország a német megszállás és a nyilas rémuralom korszakában	131
Raoul Wallenberg, az emberszabadító (Kiegészítő anyag)	138
Összefoglaló feladatok	140

IV. A HÁBORÚ UTÁNI VILÁG

7. A világ sorsfordító eseményei és problémái 1945-től az ezredfordulóig

26. A háború utáni világ	144
27. A kétpólusú világ konfliktusai	148
28. A világ problémái az ezredfordulón	154
Összefoglaló feladatok	160

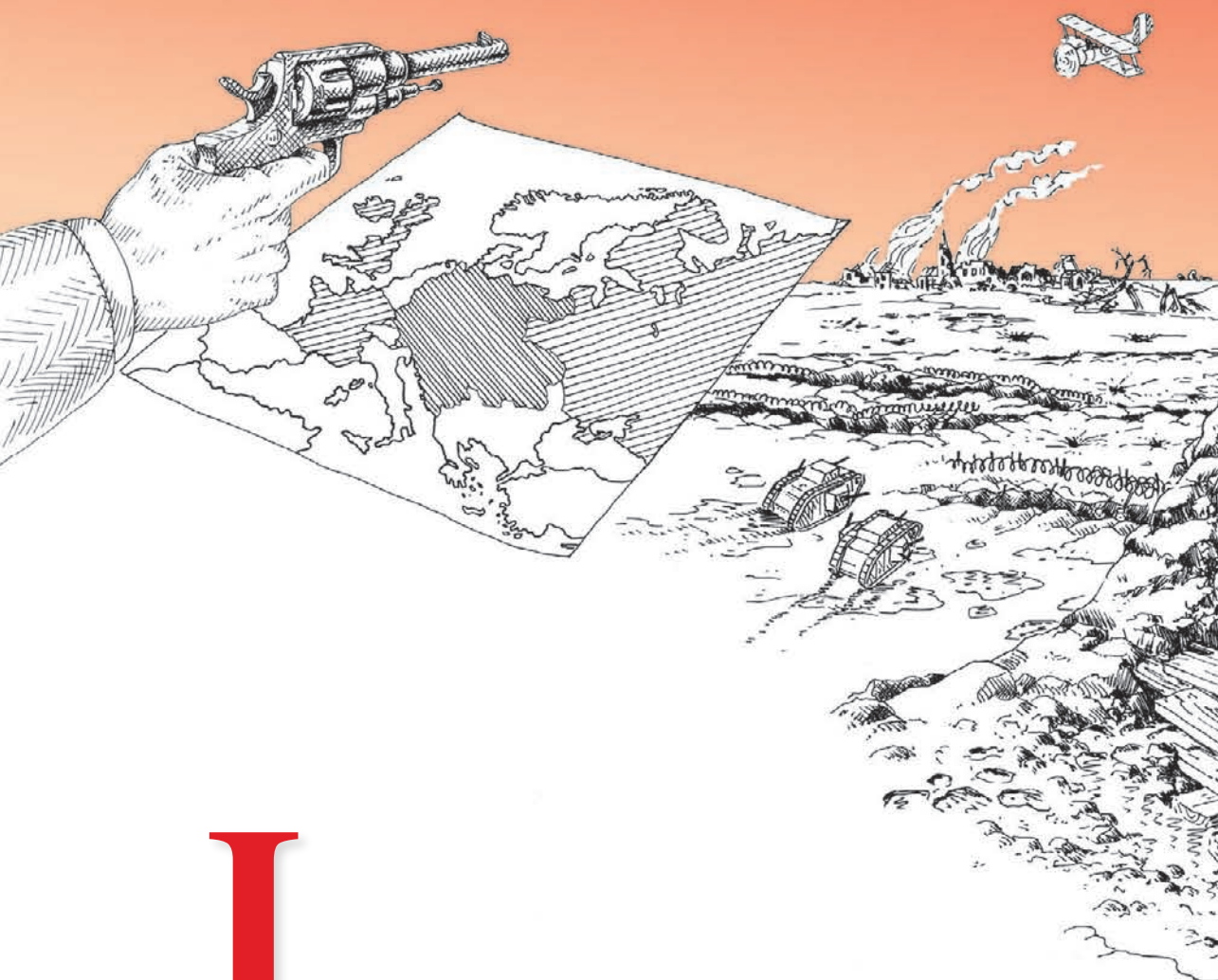
V. MAGYARORSZÁG 1945–1991 KÖZÖTT

8. Magyarország története 1945–1956 között. A kommunista diktatúra kialakulása

29. Magyarország újjáépítése. A demokratikus átalakulás	164
30. A Magyar Kommunista Párt előretörése. A béke megkötése	169
31. A kommunista egyeduralom	174
Az életmód, mindennapok (Kiegészítő anyag)	178
32. A Rákosi-rendszer teljes kiépülése	180
33. A Rákosi-rendszer válsága	186

9. Magyarország 1956–1991 között. A forradalom és a Kádár-korszak

34. Az 1956-os forradalom és szabadságharc kezdete	190
35. A forradalom és szabadságharc bukása	195
36. Az 1956 utáni megtorlás és a Kádár-korszak kezdete	202
37. A kádári konszolidáció és a 70-es évek	205
38. A rendszerváltás előzményei (1985–1988)	209
39. A rendszerváltás (1989–1991)	212
Összefoglaló feladatok	216

I.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ÉS KÖVET- KEZMÉNYEI

A tankönyv első fejezete az első világháború kirobbanásától a háborút lezáró békeszerződésig követi nyomon az eseményeket. Csaták, politikai útkeresések szerepelnek e sorokban. Szó lesz Magyarország háborús szerepéről, az őszi forradalomról, s a trianoni békeszerződésről is.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ESEMÉNYEI ÉS A HÁBORÚT LEZÁRÓ BÉKESZERZŐDÉS

1. Az első világháború kitörése: 1914

ELŐZMÉNYEK

A 19. században Európában új államok keletkeztek. Ezek megerősödésében fontos szerepet játszott a nacionalizmus¹. A 19–20. század fordulóján óriási méretű tudományos-technikai fejlődés ment végbe. A találmányok fokozatosan átalakították az emberek mindennapi életét.

- Sorolj fel az előző évben tanultak alapján néhány századfordulós találmányt!

A nagy gazdasági fejlődéshez olcsó munkaerőre és nagy mennyiségű nyersanyagra volt szükség. Természetesen minden európai államnak az volt a célja, hogy minél nagyobb mértékben részesülhessen ebből a fejlődésből. Nyugat-Európa régi hatalmai (Anglia, Franciaország) a 19. század folyamán erősítették európai befolyásukat. De Németország, mely nem régen egyesült, bővíteni akarta Európa ügyei-be való beleszólását. Ehhez elsősorban a nagy gyarmatokkal² rendelkező Angliát és Franciaországot kellett térdre kényszerítenie.

- Sorold fel a történelmi atlasz segítségével a nagyhatalmak gyarmatait a századfordulón!

¹ A nemzetiségi válság folyamatát hangsúlyozó nézet.

² Valamely állam fennhatósága alá tartozó terület.

10.1. Gyarmati hadsereg parádéja Szenegálban

A „boldog békeidők” idején jöttek létre az első világháború szövetségi rendszerei. Németország, az Osztrák–Magyar Monarchia és Olaszország létrehozta a hármas szövetséget³, amit később **központi hatalmaknak** nevezünk. Válaszul Anglia, Franciaország és Oroszország megalakította az **antant szövetséget**⁴. A háborúra való felkészülés persze tovább fokozta az ipari fejlődést, és fegyverkezési versenyt indított el.

- Hogyan hat a háborús készülődés egy ország gazdaságára, társadalmára és a mindennapokra?

³ 1882-ben hozták létre. Célja Franciaország elszigetelése volt.

⁴ „entente cordiale” [antant kordial] = szívélyes meg egyezés

11.1. Az antant és a központi hatalmak elhelyezkedése

A BALKÁN ÉS SZARAJEVÓ

A balkáni országok csak pár évtizede nyerték vissza függetlenségüket ¹, és nem értettek egyet sem az Osztrák–Magyar Monarchia balkáni terjeszkedésével, sem pedig saját területük nagyságával. Egyes szélsőséges csoportok nyíltan szervezkedtek az Osztrák–Magyar Monarchia balkáni politikája ellen, illetve Oroszország is szeretne volna érdekeit érvényesíteni ebben a térségben.

A 20. század elejére már minden európai ország készen állt a nagy összecsapásra. Elkészültek a haditervek, és modern fegyverzet állt rendelkezésre.

- Készíts táblázatot a füzetedbe a tankönyvi szöveg alapján a szembenálló felekről!

1914. június 28-án az Osztrák–Magyar Monarchia trónörököse, Ferenc Ferdinánd és felesége Bosznia–Hercegovinába ² utazott egy hadgyakorlat megtekintésére. Senki sem gondolta volna, hogy ez az utazás lesz a világháború kitörésének közvetlen oka.

- Olvasd el a következő forrásrészletet! Milyen esemény szolgáltatott ürügyet a háború kitörésére? Miért ez?

„Vasárnap délelőtt 11 órakor Szarajevó városában Ferenc Ferdinánd trónörökös és felesége [...] gyilkos merénylet áldozata lett. Egy gonosz kéz elvetemült cselekedete megfosztotta Ausztria–Magyarországot trónörökösétől... A rettenetes büntény hatása alatt állunk... a következményeket, amelyeket ez a szomorú, lesújtó

¹ 1830-ban Görögország indította el a folyamatot, és 1912-ben Albánia fejezte be.

² Az Osztrák–Magyar Monarchia 1908-ban bekebelezte a területet.

esemény maga után von – mérlegelni még nem tudjuk. De érezzük, hogy jönnie kell a megtorlásnak, s ha valóban igaz az, hogy itt politikai gyilkosságról van szó, akkor erős karunk kíméletlen lesz mindenkivel szemben [...]”

(Új Lap, 1914. június 30.)

12.1. Ferenc Ferdinánd és felesége

12.2. A szerb merénylő, Gavrilo Princip elfogása

A HÁBORÚ KIROBBANÁSA

A merénylet következtében felgyorsultak az események. A merénylet mögött a közvélemény szerb szervezőket feltételezett. Szerbia ugyanis terjeszkedni akart a Balkánon, de útjában volt a Monarchia. Így Budapesten és Bécsben fellángolt a szerbelenes hangulat. Az osztrák és a német uralkodók arra a következtetésre jutottak, hogy **1914 a legkedvezőbb év** a háború kirobbantására. A „védelmi háború” megkezdésére a szarajevói merénylet kitűnő ürügyet szolgáltatott.

1 A trónörökös elleni merénylet végrehajtója Gavrilo Princip.

12.3. Korabeli újságcikk a szarajevói merénylet következményeiről

BUDAPESTI HIRLAP (176. sz.)

1914. július 26.

Leszámolás Szerbiával.

Budapest, júl. 25.

A magyar főváros utcáin ma este végighömpölygött a lelkesedéstől mámorossá lett tömegek folyama, a mely nő-tön-nőtt oly mértékben és arányban, a mint nagyobb és szelcsebb rétegekben köztudomássá lett, hogy Szerbia nem fogadta el a monarchia jegyzékét, és hogy ezzel elkövetkezett a végzet: hogy a há-

tóségét, a mely végre-valahára megsza-badít bennünket mindazoktól a veszedel-mektől, a melyeket ez a gonosz szomszéd zuditott reánk. A trónörökspár tragikus sorsa, gyászos megöletése megrendítette a monarchia és az egész művelt népeinek szívét. Ez az orgyilkosság boszuért kiált az égre — és ez tette népszerűvé Szerbia példás megfenyítését, a mire a monarchiát nemcsak nyugalmának és biztonságának kedvéért, hanem erkölcsi kötelessége is

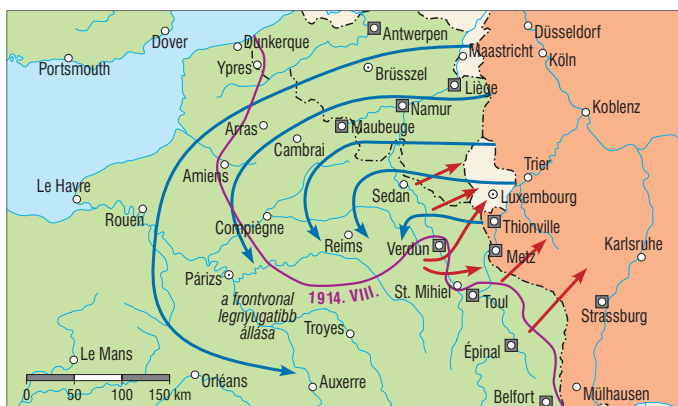
A' nemzetek szimpátiája kiséri lépé-sünket, a melyet el nem kerülhetünk s, a melyre a legszentebb okok sarkalják a monarchiát. Előreláthatóan a háboru, ha kitör, egyedül Szerbiára lesz korlátozva. Érkeztek ugyan Belgrádból hírek, a melyek arról szólnak, hogy Oroszország, a hol most a francia köztársaság elnöke is időzik, biztatja Szerbiát és fegyveres beavatkozását is kilátásba helyezi; de ezeket a híreket teljesen megbízhatatlannak tartjuk és hihetetleneknek is. Nem hisszük, hogy az orosz cár nagyon szívesen pártolhatná a királygyilkos Szerbiát; sen bombavetés és orgyilkosság, mint poli-tikai és hatalmi fegyver, nem lehet va-

Németország és az Osztrák–Magyar Monarchia a **villámháború** taktikájára épített. Az egységes területet képező szövetségnek a gyors mozgósítás után közvetlen szomszédait kellett megtámadnia. Németországnak a Schlieffen-terv ¹ alapján Franciaországot, az Osztrák–Magyar Monarchiának Szerbiát kellett volna elfoglalnia. Mindezek után a lassan mozgósító Oroszországot már együttesen támadhatták volna meg. A haditerv tehát erősen épített a háború gyors befejezésére, és számított arra, hogy a nyersanyagkészlet elbírja a háborús terheket.

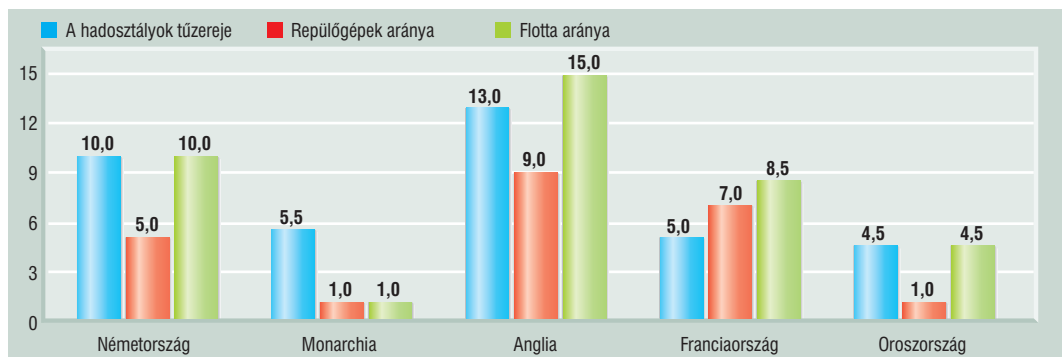
¹ Német haditerv Franciaország megtámadására Belgiumon keresztül.

→ NÉMET TÁMADÁS
→ FRANCIA ELŐRENYOMULÁS

13.1. A Schlieffen-terv

Franciaország és Oroszország is dolgozott ki haditerveket szomszédai ellen. A központi hatalmakat két oldalról támadva, kétfrontos háborúval akarták legyőzni. Miután a központi hatalmak támadtak először, kezdetben az antant országok fő célja az első támadások elhárítása volt. Össznépeségük, gazdasági erejük és a gyarmatok kifogyhatatlannak tűnő nyersanyagkészletei biztos hátteret adtak a háborúhoz.

13.2. A hadviselők felkészültségének arányai 1914-ben

- Számítsd ki a fenti ábra alapján, hogy
 - Anglia hány-szoros flottával rendelkezett Németországgal szemben,
 - a francia hadosztályok mekkorák a németekéhez képest,
 - az antant repülőgépeinek aránya hány-szorosa a központi hatalmakénak!

Ilyen előzmények után 1914. július 28-án a Monarchia hadat üzent Szerbiának.

Két héten belül szinte egész Európa hadban állt. Németország először Oroszországnak, majd Franciaországnak üzent hadat, erre válaszul Anglia üzent hadat Németországnak. Ezt követte a Monarchia hadüzenete Oroszországnak. Ezt Szerbia nem nézhette tétlenül, és hadat üzent Németországnak. Végül a sort Franciaország és Anglia hadüzenete követte a Monarchiának.

14.1. Európa 1914-ben

- Írd a hadviselő országok fővárosait összekötő vonalakra, hogy milyen sorrendben üzentek hadat egymásnak!

Összegzés

- Az első világháború az európai határok átrendezéséért és a gyarmatokért folyt.
- A balkáni helyzet és a sarajevói merénylet csupán ürügy volt a háború kirobbantására.
- A szövetségi rendszerek előre felkészülten várták az összeütközést.
- A központi hatalmak a villámháború stratégiájára építettek.
- Az antant hatalmak kimeríthetetlen erőforrásaikban bíztak.

Forráselemzés

A SZARAJEVOI MERÉNYLET

„Nem célzat nélkül történt, hogy éppen Szerbia nemzeti ünnepén, a törökökkel szemben való elbukásának évfordulóján, a »bosszúállás napján«, fiatal diákok kezébe valaki fegyvert adott, hogy öljenek. Ma már tudjuk, hogy ez a valaki a [...] »Fekete Kéz« nevezetű titkos egyesület volt, mely a szerb hivatalos körök teljes támogatásával működött, s [...] a Monarchia elleni küzdelem előharcosai voltak.”

(Aggházy Kamil–Stefán Valér: A világháború. Budapest, 1934.)

- Magyarázd meg, miért épp Szerbia állt a szarajevói merénylet háttérében!

„Leghőbb vágyam volt, hogy az Isten kegyelméből még hátralevő éveimet a béke művének szentelhessem, és népeimet a háború áldozataitól és terheitől megóvhassam.

A gondviselés másképp határozott.

Egy gyűlölettel telt ellenség üzelmei kényszerítettek, hogy a béke hosszú esztendei után kardot ragadjak Monarchiám becsületének védelmére, tekintélyének és hatalmi állásának megóvására és épségének biztosítására [...]

A határon bűnös áramlat csap át [...] Gyilkos merényletek egész sorozata s egy tervszerűen szőtt s keresztül-vitt összeesküvés, melynek borzasztó sikere szíven talált Engemet és hű népeimet: íme, ezek messze látható véres nyomai a Szerbiából munkába vett és vezetett titkos üzelmeknek [...]

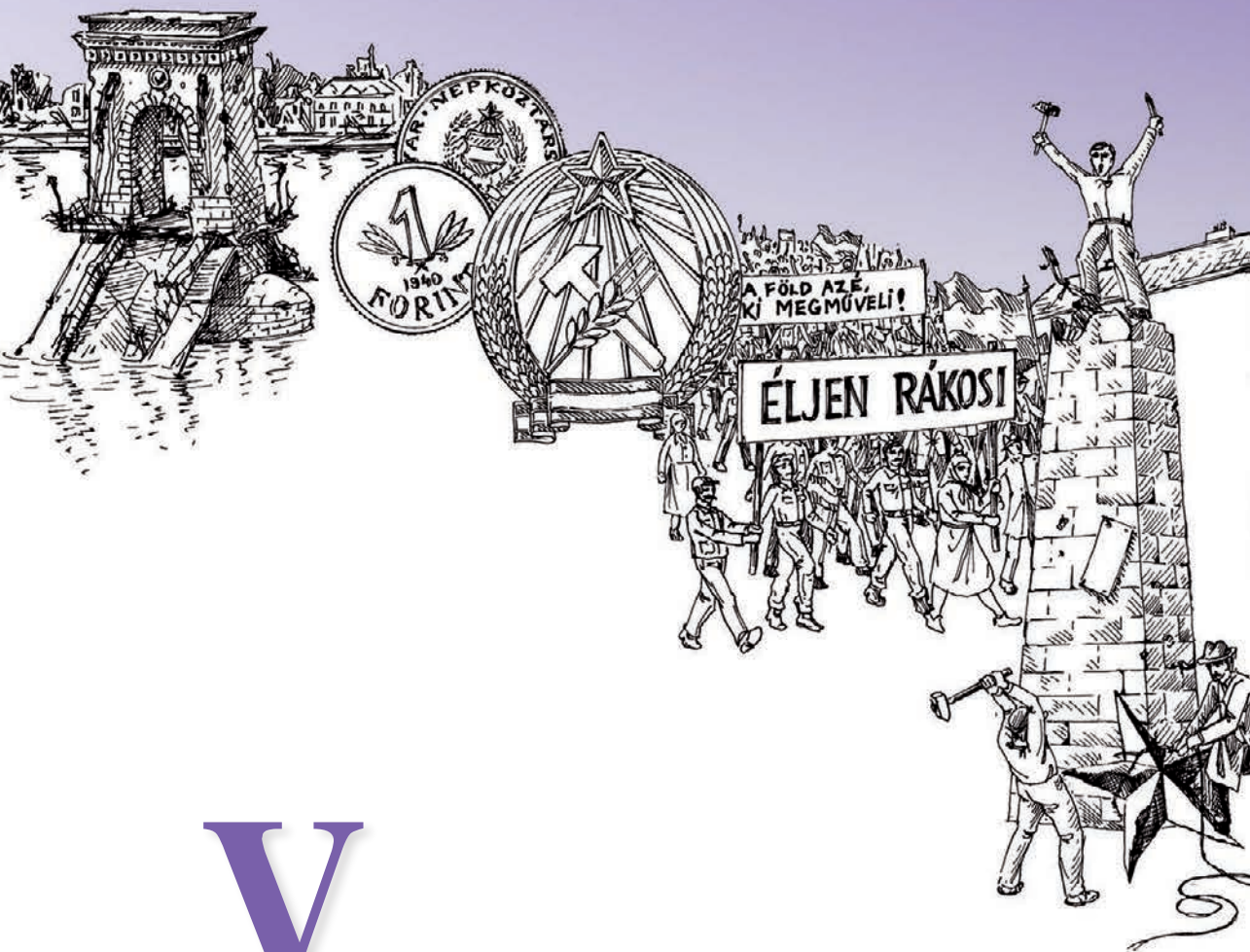
Fegyveres erővel kell tehát államaim számára a belső nyugalom és az állandó külső béke nélkülözhetetlen biztosítékait megszerezniem [...]

Mindent megfontoltam és meggondoltam.”

(Ferenc József Népeimhez című kiáltványából)

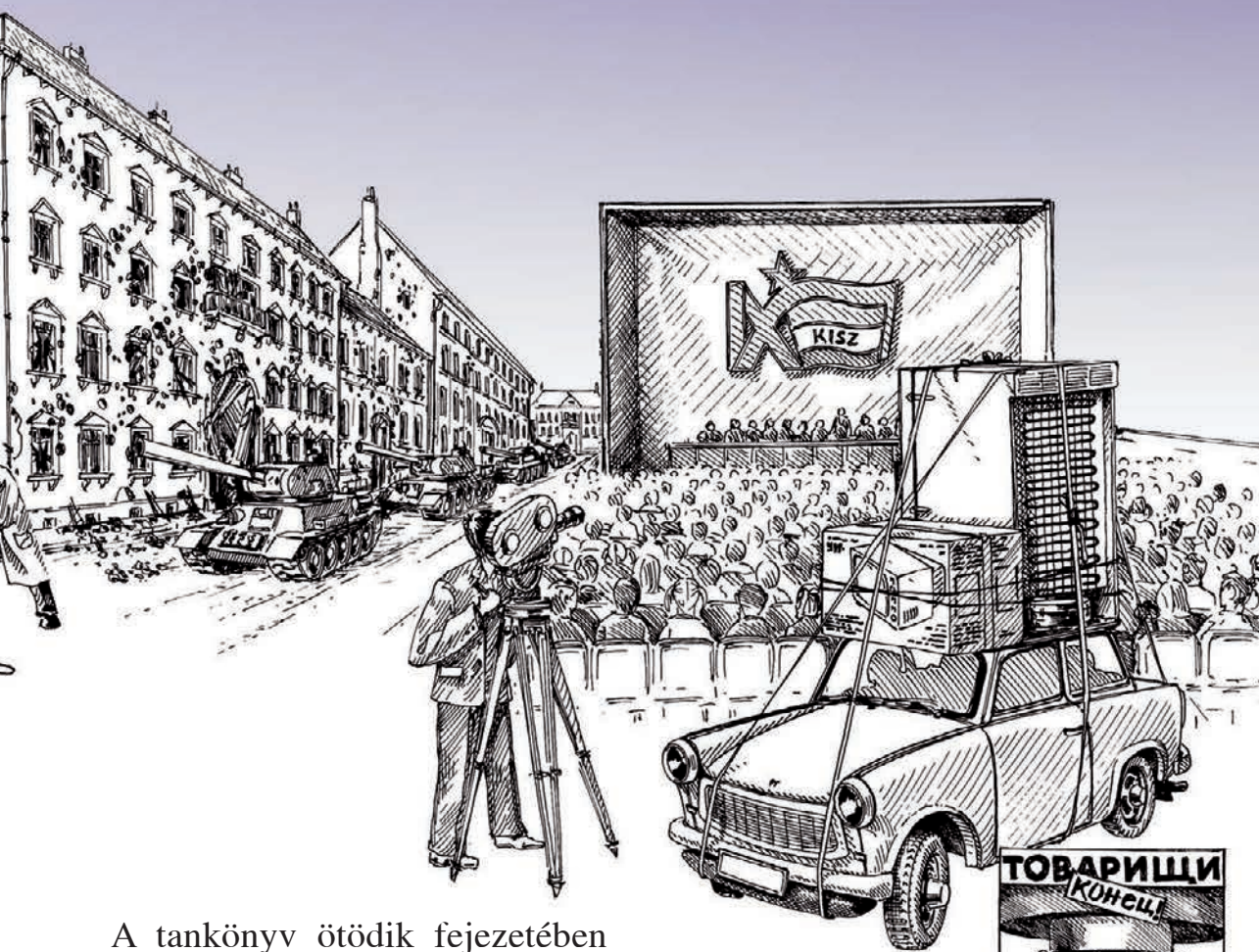
- Húzd alá a szövegben azokat a részeket, amelyekkel az uralkodó a Szerbia elleni támadást megindokolja!

15.1. Ferenc József szobra Bécsben

V.

MAGYARORSZÁG 1945–1991 KÖZÖTT

A tankönyv ötödik fejezetében Magyarország második világháború utáni történetével foglalkozunk. A demokratikus indulás után felelevenítjük az ország diktatórikus átalakítását. Ezután szó lesz 1956-ról, majd a Kádár-rendszer kiépüléséről. A fejezet végén a szocialista berendezkedés csődjéről, s a rendszerváltásról olvashattok.

MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETE 1945–1956 KÖZÖTT. A KOMMUNISTA DIKTATÚRA KIALAKULÁSA

29. Magyarország újjáépítése. A demokratikus átalakulás

A HÁBORÚ UTÁNI ELSŐ LÉPÉSEK, A GAZDASÁG ÉS A MINDENNAPOK

1945 tavasza szörnyű állapotokban találta hazánkat. A nyolc hónapig országunkat dúló háború soha nem látott pusztítást eredményezett. **A nemzeti vagyon 40%-a elpusztult.**

1 Egy adott ország anyagi javainak és természeti értékeinek pénzben kifejezett összege.

164.1. A Krisztinaváros romos épületei Budapesten

164.2. A felrobbantott Lánchíd

164.3. A lerombolt Keleti pályaudvar Budapesten

- Az alábbi két táblázat alapján húzd alá a felsorolásban azt a gazdasági területet, amely a legnagyobb károkat szenvedte el!

vegyipar; infrastruktúra; bányászat

Magyarország háborús veszteségei a közlekedés és az ipar egyes területein	
Vasúti sínhálózat és pályatestek	40%
Duna- és Tisza-hidak	100%
Vas- és fémipar	48,1%
Vegyipar	48%
Ruházati ipar	55,7%
Bányászat és ipar összesen	38%

Magyarország háborús emberveszteségei (fő)	
Katonai	kb. 140 000–160 000
Hadifogságban meghalt	kb. 230 000–280 000
Polgári lakosság	kb. 80 000–100 000
Zsidóság a trianoni Magyarországról	kb. 400 000
Cigányság	kb. 50 000

- Sorolj fel két okot, melyek az ország súlyos háborús veszteségeiben szerepet játszottak!
- Magyarázd meg, miért volt magas a *civil* áldozatok száma!
- Nevezd meg, hogy 1943-ban hol, mely frontszakaszon szenvedte el a magyar hadsereg a legnagyobb emberveszteségeit!
- Miért szerepel a cigány származású lakosság a felsorolásban?

A háborús károkat el kellett hárítani. Állandó volt az élelem-, tüzelő- és gyógyszerhiány. Külön gondot jelentettek **a szovjet hadsereg erőszakoskodásai**. Nőket becstelenítettek meg, a lakosság értéktárgyait elvették. A civil férfiakat összefogták, és a Szovjetunióba vittek újjáépítési munkára („malenkij robot” ¹), ahonnan sokan csak évek múltán tértek vissza. Több százezren voltak valamelyik szövetséges hadifogolytáborban.

A háború és az összeomlás meggyorsította az **inflációt** ². A folyamat néhány hónapon belül elképesztő méreteket öltött, a pénz szinte óránként veszített értékéből.

¹ Jelentése: kicsi munka.

² Pénzromlás.

- Melyik az a kifejezés az alábbi viccben, mely az infláció hatalmas mértékére utal?

A „befűzött” vevő

Csopaki bemegy az üzletbe és egy pár cipőfűzőt vesz. Ezressel fizet.

– Sajnos uram – mondja a kereskedő – nincs aprópénzem, nem tudok visszaadni.

Várjon talán egy negyed órát.

– Miért, 15 perc múlva lesz aprója?

– Nem, de addigra ezer lesz a cipőfűző ára...

165.1. Az elértéktelenedő pengő

Az inflációt még más tényező is fokozta. A Szovjetuniónak fizetendő 200 millió dolláros **jóvátétel** fejében a megszállók gyárat szereltek le és vittek ki a Szovjetunióba. Árukkal megrakott vagonok hagyták el hazánk területét – ezúttal keleti irányba. Nagy nehézséget jelentett a hazánkban állomásozó szovjet csapatok ellátása is.

A front elhaladtával a lakosság azonnal hozzálátott az **újjaépítési munkálatoknak** **1**.

1 A romokat eltakarították, nagyszabású építkezések kezdődtek.

166.1. A Kossuth híd, mely 1946 és 1960 között állt fenn

166.2. Batyuzók, vagyis a vidéki lakosság azon része, mely a saját terményeit „batyukban” szállítva segítette a városok ellátását

166.3. Újjáépítés. Szakértők állítják helyre a háborúban megsérült járműparkot

A tél beállta előtt a lakások nagy részét újra lakhatóvá kellett tenni. A kijavított régi járművekkel lassan megindult a tömegközlekedés. Ismét beindult a villany- és gázszolgáltatás. A legnagyobb károkat elszenvedett fővárosban felépítették az első ideiglenes hidat. A pestiek csak „Mancinak” emlegették.

A feketegazdaság és a feketepiac végét, a lakosság stabil ellátását szolgálta az értékálló forint bevezetése 1946. augusztus 1-jén. 1 forint 400 000 kvadrillió pengőrt ért (kvadrillió = millió a negyedik hatványon). Ez a világtörténelem addigi legnagyobb inflációja volt.

- Írd ki kulcsszavakkal a füzetedbe, milyen gondokkal kellett megküzdeni hazánkban 1945-ben!

A POLITIKAI VISZONYOK ÚJJÁSZERVEZÉSE

Miközben javában folyt Budapest ostroma, 1944. december 22-én Debrecenben létrejött az **Ideiglenes Nemzeti Kormány** ¹. Hadat üzent Németországnak, és megkötötte a fegyverszünetet. A kormány betiltotta a szélsőjobb oldali szervezeteket, pártokat és lapokat, valamint létrehozta a **népbíróságokat**, melyek feladata a háborús bűnösök elítélése volt.

1 A miniszterelnök Dálnoki Miklós Béla, az 1. magyar hadsereg parancsnoka volt. Megbízása 1945 novemberében szűnt meg.

167.1. Jány Gusztáv, a 2. magyar hadsereg parancsnoka kivégzése előtt

167.2. Szálasi Ferenc a Budapesti Népbírószágon

- Az alábbi vicc alapján határozd meg, hogyan védekeztek legtöbbször a háborús bűnösök! Igaz lehet-e ez a védekezés a fenti két képen szereplők esetében?

Pesti naivista

– *Hallja, ez rettentő pech!*

– *Micsoda?*

– *Hát az, hogy a háborús bűnösök helyett tévedésből másokat hoztak haza.*

– *Honnan veszi ezt?*

– *Nem olvasta? Mindegyik azt mondja, hogy ő nem tehet semmiről.*

Úgy tűnt, hogy végre megszülethet a demokratikus Magyarország. A kisgazdák ², a szociáldemokraták, a polgáriak, a parasztpártiak és a kommunisták együttműködése ekkor még zavartalan volt. 1945 tavaszán nagyarányú **földosztás** zajlott le, amely során a 100 hold feletti nagybirtokokat felosztották. Átlagosan 5 holdas kisbirtokok jöttek létre.

2 A Független Kisgazda, Földművelés és Polgári Párt tagja.

Felszabadulás vagy megszállás?

1945-ben a szovjet csapatok bejövételét az ország lakossága sokféleképpen élte meg. A náci-nyilas rémuralomtól az ország egyértelműen felszabadult. A lakosság nagy része leginkább a háború elmúltának, és a béke beköszöntének örült.

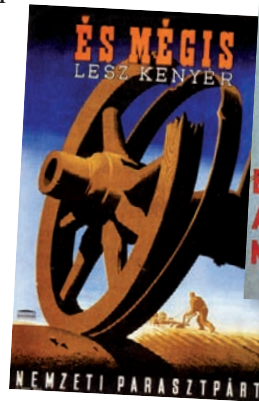
1945 megítélése attól függött, hogy mit élt át az illető az azt megelőző években. A földművesek nagy része úgy gondolta, hogy saját földhöz jut. A nyilasok által üldözött zsidók többsége felszabadulásként élte meg az oroszok bejövételét. De például a nagybirtokosok, illetve azok, akiknek családtagját az oroszok elvitték „malenkij robotra”, vagy hozzátartozóját megerőszakolták az orosz katonák, megszállásként élték meg.

Az 1945. évi választásokon a szavazatok 57%-át a Független Kisgazdapárt szerezte meg. A párt vezetője, Tildy Zoltán lett a miniszterelnök.

1946. január 31-én Magyarország államformája köztársaság lett, melynek elnökévé az addigi miniszterelnököt, Tildy Zoltánt választották. Az új miniszterelnökké a szintén kiskazda Nagy Ferencet nevezték ki.

168.1. Tildy Zoltán eskütétele

168.2. 1945-ös választási plakátok

1 Református lelkész, kiskazda politikus.

- A városok, főként a főváros ellátását nagyban segítették a batyuzók. Ők vidékről saját portékájukat vitték a városokba. Általában vonattal mentek, mivel azonban kevés volt a szerelvény, gyakran a vasúti kocsik tetején utaztak. Sokan gyalog vágtak neki az útnak.

Keress az interneten, lexikonokban vagy a családotd körében adatokat a „batyuzásra”! Az összegyűjtött információkat rögzítsd a füzetedbe!

Összegzés

- A front elhaladtával megkezdődött az újjáépítés.
- 1945-ben komoly demokratikus átalakulás ment végbe.
- Az 1945-ös demokratikus választásokat a Kisgazdapárt nyerte meg.